

Siperialaisen folkloristiikan vaiheita

J. R. KOŠELEV *Russkaja fol'kloristika Sibiri* (XIX-natšala XX vv.). Tomsk 1962. 349 s.

Folkloristiikan historiaa tutkinut tiedemies Jakov Romanovitš Košelev on julkaissut yllä mainitun pääteoksensa Tomskin yliopiston kustantamana siperialaisen pedagogisen instituutin toimesta. Hänen työtään on innoittanut ja edistänyt ennen muuta M. K. Azadovskin Venäjän kansanrunouden tutkimuksen historia (josta on lyhyt maininta Virittä-

jässä 1959 ja 1964). Siperian folkloristiikka on ollut varsin mielenkiintoista tutkittavaa. Toisaalta tuossa laajassa ja kaukaisessa maassa asuu monia kansoja, joiden elämäntavat ovat olleet omalaa-tuisia alkukantaisuudessaan, ja toisaalta on taas sinne siirtynyt tai siirretty väestö tuonut mukanaan ja kehittänyt edelleen omaa kansantietouttaan. Niin-

pä Siperiaan karkotetut inkeriläiset ovat vieneet mukanaan omat häärunonsa; näitä on rovasti Johannes Granö kirjoittanut muistiin v. 1886—91.

Košelevin teos ei ole lajissaan ensimmäinen, sillä esimerkiksi L. E. Eliasovin »Russkij fol'klor Vostotšnoj Sibiri» (1958) selvittelee Neuvosto-Siperian kansanrunoutta. Košelev on sen sijaan kiinnittänyt huomionsa tsaarivallan aikaan ja sen runsaasiin tutkimustuloksiin. Kansanrunoutta tarkasteltaessa on muistettava, että Venäjä oli 1700-luvun alussa saanut tukevan jalansijan Siperiassa ja että jo ennen Jermakin valloituksia venäläiset tekivät sotaretkiä sinne 1400-luvulla, kuten äskettäin historioitsija Z. J. Bojaršinova on osoittanut.

Košelevin historiallinen katsaus alkaa varsinaisesti 1830-luvulta. Aikaisemmaltakin ajalta hänellä on tietoja, ovathan Siperiaa kulkeneet tiedemiehet laatineet kansanelämän kuvauksia; niitä on myös julkaistu maakuntalehdissä, joita on ilmestynyt v:sta 1789 lähtien (niihin on painettu selostuksia samojedeista, voguleista, ostjakeista ym.). 1800-luvun alkupuolella mielenkiinto etnografiaan ja kansanrunouteen entisestään voimistuu: aikakauslehtiin painetaan tutkielmia, ilmestyy myös alan kirjasia. Mutta vasta 1830-luku on eräänlaista renessanssin kautta, se kuvastuu lukuisissa kaunokirjallissakin teoksissa. Ja tällöin Siperiaan vaeltaa huomattavia kansanrunoudenkerääjiä. Heidän saaliitaan siten saatetaan julkisuuteen ja niitä tutkitaan.

Varhaisimmista tutkijoista on etevimpänä pidetty S. J. Guljajevia (1805—88), jonka arkisto vasta viime sodan aikana löydettiin. Košelev kuvailee laajasti tämän merkkimiehen elämänvaiheita. Sa-

moin G. N. Potanin (1835—1920), A. A. Makarenko (1868—1942) ja V. S. Arefev (1874—1901) ovat kukin saaneet teoksessa oman lukunsa. Heidän suorittamansa työ erottuu selvästi monien muiden joukosta. Niinpä Makarenko toi lisiä Siperian kansankalenterin tunteemukseen, kun taas nuorena kuollut Arefev perehtyi lähinnä venäläiseen folkloreen. Lukuisat Siperiaan poliittisista syistä karkotetut sivistyneet miehet ovat myös edistäneet tutkimustyötä. Venäjän maantieteellinen seura (sen osasto perustettiin Irkutskiin 1851) sekä eräät Euroopan Venäjän tutkijat tunsivat niin ikään suurta mielenkiintoa Siperian kansojen elämään. Myös jotkut aikakauslehdet ovat kehittäneet eri tutkimusaloja (esim. Sibirska ja Živaja Starina). Košelev on huomatakseni keskiteytysti ja monipuolisesti esitellyt kaikki alan tärkeimmät työntekijät ja luonut teoksestaan ehyen monografian. Mielenkiintoa lisää se, että hän on tähdentänyt, miten Siperian paikallinen kansanrunous, joka on lajissaan rikas ja monitahtoinen, on liittynyt yleisvenäläiseen. Näin siperialainen folklore on kehittynyt erikoislaatuiseksi, ja vielä nykyiselläänkin se kuvastelee myös vanhan tapakulttuurin eri aloja.

Košelevin ansiokkaasta tutkimuksesta voisi poimia monia meitäkin kiinnostavia kohtia. Meikäläinen tutkija saattaa löytää myös tarpeellisia lähdeviitteitä. Laajasta henkilönnimistöstä puuttuvat suomalaisten tiedemiesten nimet (Castrén, Ahlqvist, Kannisto, Lehtisalo jne.), samoin myös eräät vierasmaalaiset (Pápay, Steinitz), koska teos ei lainkaan käsittele vierasmaalaisten osuutta siperilaiskansojen tutkimuksessa.

S. HENEN